

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

1. august 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – konkurrence – karteller – artikel 101 TEUF – erstatningssøgsmål vedrørende overtrædelser af EU-rettens konkurrenceregler – Kommissionens afgørelse, hvorved der fastslås en overtrædelse – forligsprocedure – produkter, som overtrædelser vedrører – specielle lastbiler – husholdningsrenovationsvogne«

I sag C-588/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover, Tyskland) ved afgørelse af 19. oktober 2020, indgået til Domstolen den 10. november 2020, i sagen

Landkreis Northeim

mod

Daimler AG,

procesdeltagere:

Iveco Magirus AG,

Traton SE, indtrådt i rettighederne efter MAN SE, Man Truck & Bus og

Man Truck & Bus Deutschland GmbH

Schönmackers Umweltdienste GmbH & Co. KG,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Arabadjiev (refererende dommer), og dommerne P.G. Xuereb og A. Kumin,

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: kontorchef D. Dittert,

* Processprog: tysk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 17. november 2021,
efter at der er afgivet indlæg af:

- Landkreis Northeim ved Rechtsanwälte L. Maritzen og B. Rohlfing,
 - Daimler AG ved Rechtsanwälte U. Denzel, L. Schultze-Moderow og C. von Köckritz,
 - Iveco Magirus AG ved Rechtsanwälte A. Boos, M. Buntscheck, T. Mühlbach og H. Stichweh,
 - Traton SE, indtrådt i rettighederne efter MAN SE, MAN Truck & Bus, MAN Truck & Bus Deutschland GmbH, ved Rechtsanwälte C. Jopen, S. Milde og D.J. Zimmer,
 - Schönackers Umweltdienste GmbH & Co. KG ved Rechtsanwalt A. Glöckner,
 - den østrigske regering ved A. Posch, E. Samoiloova og J. Schmoll, som befuldmægtigede,
 - Europa-Kommissionen ved S. Baches Opi, M. Farley og L. Wildpanner, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 24. februar 2022,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Europa-Kommissionens afgørelse af 19. juli 2016, meddelt under nummer C(2016) 4673 final om en procedure i henhold til artikel 101 [TEUF] og artikel 53 i EØS-aftalen (Sag AT.39824 – Lastbiler) (EUT 2017, C 108, s. 6, herefter »den omhandlede afgørelse«).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Landkreis Northeim (distrikt Northeim, Tyskland) og Daimler AG vedrørende et tab, som hævdes at være påført Landkreis Northeim som følge af den overtrædelse af artikel 101 TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3, herefter »EØS-aftalen«), der blev konstateret i den omhandlede afgørelse.

Retsforskrifter

EU-retten

Forordning (EF) nr. 1/2003

- 3 Artikel 2 i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [...] artikel [101 TEUF] og [102 TEUF] (EFT 2003, L 1, s. 1) med overskriften »Bevisbyrde« bestemmer:

»I samtlige medlemsstaters og [Den Europæiske Unions] procedurer vedrørende anvendelsen af [...] artikel [101 TEUF] og [102 TEUF] påhviler bevisbyrden for overtrædelse af [...] artikel [101], stk. 1,

[TEUF] eller artikel [102 TEUF] den part eller myndighed, der gør overtrædelsen gældende. Bevisbyrden for, at betingelserne i [...] artikel [101], stk. 3, [TEUF] er opfyldt, påhviler de virksomheder og virksomhedssammenslutninger, der påberåber sig denne bestemmelse.«

- 4 Forordningens artikel 7 med overskriften »Konstatering og standsning af overtrædelser« fastsætter:

»1. Hvis [Europa-]Kommissionen på grundlag af en klage eller på eget initiativ konstaterer, at [...] artikel [101 TEUF] eller [102 TEUF] er overtrådt, kan den ved en beslutning pålægge de deltagende virksomheder eller virksomhedssammenslutninger at bringe den pågældende overtrædelse til ophør. I denne forbindelse kan den pålægge dem enhver forpligtelse af adfærdsregulerende eller strukturel karakter, der står i passende forhold til overtrædelsen, og som er nødvendig for effektivt at bringe overtrædelsen til ophør. Strukturelle foranstaltninger kan kun pålægges, såfremt der ikke forefindes ligeså effektive adfærdsregulerende foranstaltninger, eller såfremt en ligeså effektiv adfærdsregulerende foranstaltning, ville være mere byrdefuld for den pågældende virksomhed end en strukturel foranstaltning. Når Kommissionen har en berettiget interesse deri, kan den endvidere fastslå, at der tidligere forelå en overtrædelse, som er bragt til ophør.

2. Fysiske eller juridiske personer, der kan godtgøre en berettiget interesse, og medlemsstaterne er berettiget til at indgive klage som omhandlet i stk. 1.«

- 5 Forordningens artikel 11 med overskriften »Samarbejde mellem Kommissionen og medlemsstaternes konkurrencemyndigheder« bestemmer i stk. 6:

»Når Kommissionen indleder en procedure med henblik på vedtagelse af en beslutning i henhold til kapitel III, mister medlemsstaternes konkurrencemyndigheder deres kompetence til at anvende [...] artikel [101 TEUF] og [102 TEUF]. Er en medlemsstats konkurrencemyndighed allerede ved at behandle en sag, indleder Kommissionen først en procedure efter at have rådført sig med den nationale konkurrencemyndighed.«

- 6 Samme forordnings artikel 16 med overskriften »Ensartet anvendelse af [EU-] konkurrenceretten« foreskriver i stk. 1:

»Når de nationale domstole i henhold til [...] artikel [101 TEUF] eller [102 TEUF] træffer afgørelse om aftaler, vedtagelser eller praksis, som allerede er genstand for en kommissionsbeslutning, kan de ikke træffe afgørelser, der er i strid med den beslutning, som Kommissionen har truffet. De skal ligeledes undgå at træffe afgørelser, som vil være i strid med en beslutning, som Kommissionen har til hensigt at træffe i en procedure, som den har indledt. Med henblik herpå kan de nationale domstole vurdere, om det er nødvendigt at udsætte sagen. Disse forpligtelser berører ikke rettighederne og forpligtelserne efter [...] artikel [267 TEUF].«

- 7 Artikel 18 i forordning nr. 1/2003, der har overskriften »Begæringer om oplysninger«, bestemmer i stk. 1:

»Med henblik på at udføre de opgaver, som den er betroet i henhold til denne forordning, kan Kommissionen i form af en anmodning eller ved beslutning pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger at stille alle nødvendige oplysninger til rådighed.«

8 Forordningens artikel 23 med overskriften »Bøder« bestemmer i stk. 2 og 3:

»2. Kommissionen kan ved beslutning pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger bøder, hvis de forsætligt eller uagtsomt:

- a) overtræder [...] artikel [101 TEUF] eller [102 TEUF], eller
- b) handler i strid med en beslutning om foreløbige forholdsregler i henhold til artikel 8, eller
- c) undlader at efterkomme et tilsagn, der er gjort bindende ved beslutning i henhold til artikel 9.

Bøden kan for hver af de virksomheder, som har deltaget i overtrædelsen, ikke overstige 10% af den samlede omsætning i det foregående regnskabsår.

Hvis en overtrædelse begået af en virksomhedssammenslutning vedrører medlemsvirksomhedernes aktiviteter, kan bøden ikke overstige 10% af summen af den samlede omsætning for de medlemmer, der er aktive på det marked, der er berørt af den af virksomhedssammenslutningen begåede overtrædelse.

3. Ved fastlæggelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til både overtrædelsens grovhed og varighed.«

Retningslinjerne af 2006

9 Punkt 6 i retningslinjer for beregning af bøder efter artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003 (EUT 2006, C 210, s. 2, herefter »retningslinjerne af 2006«) bestemmer:

»Værdien af den afsætning, overtrædelsen omfatter, kombineret med overtrædelsens varighed anses for i tilstrækkelig grad at afspejle både overtrædelsens og de enkelte deltagende virksomheders økonomiske betydning. Anvendelsen af disse faktorer giver et godt fingerpeg om bødens størrelse og bør ikke opfattes som grundlag for en automatisk og aritmetisk beregningsmetode.«

10 Disse retningslinjers punkt 13 har følgende ordlyd:

»Med henblik på at fastsætte bødens grundbeløb anvender Kommissionen værdien af virksomhedens afsætning af varer eller tjenester, som er direkte eller indirekte [...] forbundet med overtrædelsen, i det relevante geografiske område inden for EØS. Kommissionen anvender normalt virksomhedens afsætning i det seneste fulde regnskabsår, hvor den har deltaget i overtrædelsen (i det følgende benævnt »afsætningens værdi«).«

11 De nævnte retningslinjers punkt 37 bestemmer:

»Selv om der i disse retningslinjer redegøres for den generelle metode til fastsættelse af bøder, kan det være berettiget, at Kommissionen fraviger denne metode eller de grænser, der er fastsat i punkt 21, hvis der gør sig særlige forhold gældende i en given sag, eller det er nødvendigt at sikre et afskrækkende niveau i et bestemt tilfælde.«

Forligsmeddelelsen

- 12 Punkt 2 i Kommissionens meddelelse om forligsprocedurer med henblik på vedtagelse af beslutninger i henhold til artikel 7 og artikel 23 i Rådets forordning nr. 1/2003 i kartelsager (EUT 2008, C 167, s. 1) foreskriver:

»Når parterne i en sag er rede til at anerkende deres deltagelse i et kartel, der strider mod [...] artikel [101 TEUF], og deres ansvar for denne deltagelse, kan de også bidrage til en hurtigere behandling af sagen, som kan danne grundlag for vedtagelse af en beslutning efter artikel 7 og artikel 23 i [forordning nr. 1/2003] på den måde og med de garantier, der fastlægges i denne meddelelse. I sin egenskab af sagsbehandlende myndighed og traktatens vogter med beføjelse til at vedtage håndhævelsesbeslutninger underlagt fællesskabsdomstolens prøvelse kan Kommissionen ikke forhandle om eksistensen af en overtrædelse af fællesskabsretten eller om passende sanktioner herfor, men den kan belønne de former for samarbejde, der beskrives i denne meddelelse.«

Tysk ret

- 13 § 33, stk. 4, i Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkung (lov om konkurrencebegrænsninger) af 26. juni 2013 (BGBl. 2013 I, s. 1750) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, bestemmer:

»Hvis der nedlægges påstand om erstatning på grund af en overtrædelse af en bestemmelse i denne lov eller artikel [101 TEUF] eller [102 TEUF] [...], er retten i denne forbindelse bundet af en afgørelse om overtrædelsen, således som denne er blevet truffet ved en retskraftig afgørelse af konkurrencemyndigheden [(Kartellbehörde)], [Europa-Kommissionen] eller konkurrencemyndigheden [(Wettbewerbsbehörde)] eller en domstol, der handler som sådan i en anden medlemsstat i [Unionen]. Det samme gælder for tilsvarende konstateringer i retskraftige domstolsafgørelser, som er afsagt efter anfægtelse af afgørelser som omhandlet i første punktum. [...]«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 14 I løbet af 2006 og 2007 erhvervede Landkreis Northeim efter et udbud to husholdningsrenovationsvogne fra Daimler.
- 15 Den 19. juli 2016 vedtog Kommissionen den omhandlede afgørelse som led i en forligsprocedure.
- 16 Ved denne afgørelse fastslog Kommissionen, at der forelå et kartel, hvori flere internationale lastbilproducenter, herunder Daimler, MAN SE og Iveco Magirus AG, deltog, for så vidt angår dels fastsættelse af priser og stigninger i bruttopriser for lastbiler på mellem 6 og 16 ton (»mellemtunge lastbiler«) eller på over 16 ton (»tunge lastbiler«) i EØS, dels tidsplanen for og overvæltningen af omkostninger i forbindelse med indførelsen af teknologi for emissionskontrol i overensstemmelse med EURO 3- til 6-standarderne, og følgelig forelå der en overtrædelse af artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53. Kommissionen anslog, at denne overtrædelse varede fra den 17. januar 1997 til den 18. januar 2011.

- 17 Efter vedtagelsen af den nævnte afgørelse anlagde Landkreis Northeim ved den forelæggende ret Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover, Tyskland) et erstatningssøgsmål mod Daimler med påstand om erstatning for det tab, som Landkreis Northeim havde lidt som følge af Daimlers konkurrencebegrænsende adfærd.
- 18 Landkreis Northeim er af den opfattelse, at de husholdningsrenovationsvogne, som det har erhvervet hos Daimler, er en del af de produkter, der er berørt af den overtrædelse, som blev konstateret i den omhandlede afgørelse. Landkreis Northeim har i denne forbindelse henvist til ordlyden af denne afgørelse, som ikke udtrykkeligt udelukker specielle lastbiler fra de nævnte produkter.
- 19 Daimler har for den forelæggende ret gjort gældende, at husholdningsrenovationsvogne, som udgør specielle lastbiler, ikke er omfattet af den omhandlede afgørelse. Daimler har i denne forbindelse præciseret, at Kommissionen den 30. juni 2015 i forbindelse med den procedure, der førte til vedtagelsen af denne afgørelse, fremsendte en begæring om oplysninger til virksomheden, hvori det med henblik på de forelagte spørgsmål blev anført, at ordet »lastbil« ikke omfattede brugte lastbiler, specielle lastbiler (f.eks. militærkøretøjer eller brandslukningskøretøjer), videresolgt »ekstramonteret udstyr«, eftersalgsydelser og anden service.
- 20 I denne forbindelse og under hensyn til kravene i artikel 16, stk. 1, i forordning nr. 1/2003, hvorefter nationale domstole, når de i henhold til artikel 101 TEUF eller 102 TEUF træffer afgørelse om aftaler, vedtagelser eller praksis, som allerede er genstand for en kommissionsbeslutning, ikke kan træffe afgørelser, der er i strid med den beslutning, som Kommissionen har truffet, nærer den forelæggende ret tvivl om, hvilke produkter der er omfattet af det omhandlede kartel, og som er omhandlet i den pågældende afgørelse. Den forelæggende ret ønsker navnlig oplyst, om husholdningsrenovationsvogne er udelukket fra de produkter, der er omfattet af det pågældende kartel, henset til, at national retspraksis vedrørende rækkevidden af begrebet »lastbiler«, således som det er anvendt i denne afgørelse, ikke er ensartet.
- 21 I denne forbindelse har den forelæggende ret indledningsvis henvist til, at Kommissionen i femte betragtning til den omhandlede afgørelse for det første konstaterede, at »[o]vertrædelsen vedrører lastbiler med en vægt på mellem 6 og 16 ton (»mellemtunge lastbiler«) og lastbiler med en vægt på over 16 ton (»tunge lastbiler«) og omfatter både stive lastbiler og trækkere«, for det andet, at lastbiler til militær anvendelse er udelukket fra de produkter, der er omfattet af det i hovedsagen omhandlede kartel, og, for det tredje, at den sag, der gav anledning til den omhandlede afgørelse, »ikke [vedrørte] eftersalg, anden service og garantier vedrørende lastbiler, salg af brugte lastbiler eller andre former for varer eller tjenesteydelser«.
- 22 Under disse omstændigheder er den forelæggende ret af den opfattelse, at den ordlyd, som Kommissionen har anvendt til at beskrive de produkter, som er omfattet af det i hovedsagen omhandlede kartel, kan forstås således, at den i princippet kun omfatter »normale« lastbiler – med undtagelse af dem, der er bestemt til militær anvendelse – og at specielle lastbiler, herunder husholdningsrenovationsvogne, i mangel af en udtrykkelig angivelse heraf, er udelukket fra det af Kommissionen anvendte begreb »lastbiler« i den omhandlede afgørelse, da de er omfattet af begrebet »andre former for varer«.
- 23 Ifølge den forelæggende ret kan den samme ordlyd ligeledes forstås således, at begrebet »lastbiler« omfatter alle typer lastbiler, herunder alle typer af specielle lastbiler – med undtagelse af lastbiler til militær anvendelse.

- 24 Dernæst har den forelæggende ret rejst spørgsmålet om, hvilken virkning Kommissionens begæring om oplysninger af 30. juni 2015, der er nævnt i denne doms præmis 19, har på fastlæggelsen af de produkter, som er omfattet af kartellet i hovedsagen. Den pågældende ret er navnlig i tvivl om, hvorvidt den omstændighed, at Kommissionen i denne begæring i forbindelse med de forelagte spørgsmål anførte, at begrebet »lastbiler« hverken omfattede brugte lastbiler eller specielle lastbiler, »navnlig lastbiler til militær anvendelse og brandslukningskøretøjer«, indebærer, at disse sidstnævnte lastbiler blot nævnes som eksempler og ikke udgør en udtømmende opregning.
- 25 Endelig har den forelæggende ret anført, at den omhandlede afgørelse er vedtaget i henhold til en forligsprocedure, som blev indledt af Kommissionen efter anmodninger til denne institution fra de parter, der var involveret i den procedure, som blev indledt i henhold til artikel 11, stk. 6, i forordning nr. 1/2003. I denne forbindelse er den forelæggende ret i tvivl om virkningen af den omstændighed, at omfanget af den konkurrencebegrænsende adfærd fastlægges i forbindelse med en sådan forligsprocedure.
- 26 Under disse omstændigheder har Landgericht Hannover (den regionale ret i første instans i Hannover, Tyskland) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Skal [den omhandlede afgørelse] fortolkes således, at også specialkøretøjer, navnlig [husholdnings-]renovationsvogne, er omfattet af konstateringerne i denne afgørelse?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Om formaliteten

- 27 For det første har Landkreis Northeim ud fra den forudsætning, at dom af 9. marts 1994, TWD Textilwerke Deggendorf (C-188/92, EU:C:1994:90), finder analog anvendelse på hovedsagen, gjort gældende, at anmodningen om præjudiciel afgørelse skal afvises med den begrundelse, at Daimler ikke har anlagt et annulationssøgsmaal ved Retten til prøvelse af den omhandlede afgørelse, og at dette selskab derfor ikke længere kan anfægte lovligheden af denne afgørelse.
- 28 I denne henseende er det tilstrækkeligt at bemærke, at det på ingen måde fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Daimler som sagsøgt i et erstatningssøgsmaal anlagt af Landkreis Northeim efter vedtagelsen af den omhandlede afgørelse har anfægtet gyldigheden af denne afgørelse for den forelæggende ret. Det fremgår derimod klart af de sagsakter, som Domstolen råder over, at den forelæggende ret skal fortolke nævnte afgørelse og ikke udtale sig om dens gyldighed.
- 29 For det andet har Schönackers Umweltdienste GmbH & Co. KG, der er intervenient til støtte for Landkreis Northeim, gjort gældende, at det ikke udtrykkeligt fremgår af forelæggelsesafgørelsen, hvorfor besvarelsen af det forelagte spørgsmål er nødvendig for at løse tvisten i hovedsagen.
- 30 Det bemærkes i denne forbindelse, at det følger af Domstolens faste praksis, at det inden for rammerne af samarbejdet mellem Domstolen og de nationale retter i henhold til artikel 267 TEUF udelukkende tilkommer de nationale retter, for hvilke tvisten er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af de konkrete omstændigheder i hver sag at vurdere såvel, om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at de kan afsige dom, som

relevansen af de spørgsmål, de forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (dom af 24.11.2020, Openbaar Ministerie (Dokumentfalsk), C-510/19, EU:C:2020:953, præmis 25).

- 31 Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om et præjudicielt spørgsmål fremsat af en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 24.11.2020, Openbaar Ministerie (Dokumentfalsk), C-510/19, EU:C:2020:953, præmis 26).
- 32 Som det fremgår af selve ordlyden af artikel 267 TEUF, skal den præjudicielle afgørelse, der anmodes om, navnlig være »nødvendig« for, at den forelæggende ret kan »[afsig] sin dom« i den sag, der verserer for den. Den præjudicielle procedure forudsætter således bl.a., at der reelt verserer en retssag for den nationale domstol, og at denne domstol skal træffe en afgørelse, hvis udfald kan påvirkes af den præjudicielle afgørelse (dom af 24.11.2020, Openbaar Ministerie (Dokumentfalsk), C-510/19, EU:C:2020:953, præmis 27).
- 33 I det foreliggende tilfælde er der anlagt et erstatningssøgsmål for den forelæggende ret efter vedtagelsen af den omhandlede afgørelse, hvorved Kommissionen fastslog, at der forelå et kartel mellem en række internationale lastbilproducenter, herunder Daimler, vedrørende dels mellemte lastbiler og tunge lastbiler, herunder både stive lastbiler og trækere, dels tidsplanen for og overvæltningen af omkostninger i forbindelse med indførelsen af teknologi for emissionskontrol i overensstemmelse med EURO 3- til 6-standarderne. I forelæggelsesafgørelsen har den forelæggende ret forklaret, at sagsøgeren i hovedsagen, som købte to husholdningsrenovationsvogne, er af den opfattelse, at disse lastbiler er blandt de produkter, som overtrædelsen vedrører. Daimler har for den forelæggende ret derimod gjort gældende, at de nævnte lastbiler, eftersom de udgør specielle lastbiler, ikke er omfattet af det materielle anvendelsesområde for den omhandlede afgørelse.
- 34 Det fremgår således klart af forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret er i tvivl om rækkevidden af den omhandlede afgørelse og navnlig rejser spørgsmålet, om de nævnte husholdningsrenovationsvogne i det foreliggende tilfælde er en del af de produkter, der er omfattet af det kartel, som Kommissionen konstaterede i denne afgørelse.
- 35 Under disse omstændigheder forekommer den ønskede fortolkning af rækkevidden af den nævnte afgørelse at være nødvendig for, at den forelæggende ret kan afgøre, om erstatningssøgsmålet i det foreliggende tilfælde er begrundet eller ej.
- 36 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det fastslås, at anmodningen om præjudiciel afgørelse kan antages til realitetsbehandling.

Om realiteten

- 37 Med det præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den omhandlede afgørelse skal fortolkes således, at specielle lastbiler, herunder husholdningsrenovationsvogne, henhører under de produkter, der er omfattet af det kartel, som blev konstateret i denne afgørelse.

- 38 Det skal i denne forbindelse indledningsvis bemærkes, at de produkter, som den overtrædelse af artikel 101 TEUF, der er konstateret i en afgørelse fra Kommissionen, vedrører, fastlægges på grundlag af de aftaler og aktiviteter, der er omfattet af kartellet. Det er nemlig medlemmerne af kartellet, som frivilligt fokuserer deres konkurrencebegrænsende adfærd på de produkter, der er omfattet af kartellet.
- 39 Det følger heraf, at der med henblik på at afgøre, om specielle lastbiler, navnlig husholdningsrenovationsvogne, henhører under de produkter, der er omfattet af det kartel, som er konstateret i den omhandlede afgørelse, først og fremmest skal henvises til afgørelsens dispositive del og begrundelse, således at definitionerne af begreberne »lastbil« og »køretøj til særlig anvendelse« i de forskellige afledte EU-retsakter, som deltagerne i den foreliggende sag har henvist til, er uden relevans.
- 40 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det i hovedsagen omhandlede kartel ifølge den omhandlede afgørelses artikel 1 vedrørte dels fastsættelse af priser og stigninger i bruttopriser inden for EØS for mellemtunge lastbiler og tunge lastbiler, dels tidsplanen for og overvæltningen af omkostningerne i forbindelse med indførelsen af teknologi for emissionskontrol i overensstemmelse med EURO 3- til 6-standarderne.
- 41 Hvad angår de produkter, der er omfattet af det i hovedsagen omhandlede kartel, har Kommissionen i femte betragtning til den omhandlede afgørelse i underafsnittet med overskriften »Produktet« udtrykkeligt præciseret, hvilke produkter medlemmerne af kartellet i hovedsagen har indgået hemmelige aftaler om.
- 42 Som det fremgår af denne betragtnings første punktum, er de varer, der er berørt af overtrædelsen i hovedsagen, lastbiler på mellem 6 og 16 ton (»mellemtunge lastbiler«) og lastbiler på over 16 ton (»tunge lastbiler«) og omfatter både stive lastbiler og trækere. I fodnote 5 til den nævnte betragtning udelukkede Kommissionen kun udtrykkeligt lastbiler til militær anvendelse fra de pågældende produkter.
- 43 Samme betragtnings andet punktum præciserer, at den sag, der gav anledning til den omhandlede afgørelse, hverken vedrører eftersalg, anden service og garantier vedrørende lastbiler, salg af brugte lastbiler eller andre former for varer eller tjenesteydelser.
- 44 Eftersom den sondring efter kategori af lastbiler, der er foretaget i femte betragtning til den omhandlede afgørelse, udelukkende foretages på grundlag af lastbilernes vægt, skal det i denne sammenhæng lægges til grund, således som generaladvokaten har anført i punkt 74 i forslaget til afgørelse, at det kriterium, der er fastsat i denne afgørelse med henblik på at afgøre, om en lastbil er omfattet heraf, er dens vægt.
- 45 Det følger heraf, at den omhandlede afgørelse vedrører salg af alle mellemtunge lastbiler og tunge lastbiler og omfatter både stive lastbiler og trækere.
- 46 Desuden indeholder denne afgørelse ingen oplysninger, der gør det muligt at konkludere, at specielle lastbiler ikke er en del af de produkter, som den i hovedsagen omhandlede overtrædelse vedrører.

- 47 Som det bl.a. fremgår af 46., 48. og 56. betragtning til den omhandlede afgørelse, som er en del af underafsnittet med overskriften »Overtrædelsens art og omfang«, vedrørte den i hovedsagen omhandlede overtrædelse derimod alt special- og standardudstyr og alle modeller samt alle fabriksmonterede tilvalgsmuligheder, som den pågældende fabrikant, der deltog i kartellet i hovedsagen, tilbød.
- 48 Navnlig fremgår det indledningsvis af 46. betragtning til denne afgørelse, at Kommissionen fastslog, at de berørte virksomheder udvekslede bruttoprislister og digitale lastbilsconfiguratorer, der indeholdt alle modeller og tilvalgsmuligheder, hvilket lettede beregningerne af bruttopriserne for alle lastbilsconfigurationer. Ifølge 28. betragtning til den pågældende afgørelse omfattede disse bruttoprislister priserne på alle modeller af mellemtunge og tunge lastbiler og alle fabriksmonterede tilvalgsmuligheder med hensyn til særligt udstyr, som den pågældende fabrikant tilbød.
- 49 Dernæst fremgår det af 48. betragtning til den omhandlede afgørelse, at de digitale configuratorer, der blev udvekslet mellem de pågældende virksomheder, gjorde det muligt at fastslå, hvilket ekstraudstyr der ville være kompatibelt med hvilke lastbiler, og hvilke tilvalgsmuligheder der ville være en del af standardudstyret eller et ekstraudstyr.
- 50 Endelig fremgår det af 56. betragtning til denne afgørelse, at de oplysninger, der blev udvekslet mellem de pågældende virksomheder, vedrørte de forventede fremtidige stigninger i bruttopriserne på grundmodellerne af lastbilerne eller lastbilerne og de tilgængelige tilvalgsmuligheder.
- 51 Under disse omstændigheder må det fastslås, at specielle lastbiler, herunder husholdningsrenovationsvogne, er en del af de produkter, som den overtrædelse, der er konstateret i den omhandlede afgørelse, vedrører.
- 52 Denne betragtning afkræftes ikke af de argumenter, som bl.a. Daimler, Traton SE og Iveco Magirus har påberåbt sig, hvorefter de begæring om oplysninger, som de har modtaget, inden for rammerne af forligsproceduren nødvendigvis er relevante med henblik på at afgøre, om de specielle lastbiler var en del af de produkter, der var omfattet af det i hovedsagen omhandlede kartel. I sin begæring om oplysninger af 30. juni 2015, der er nævnt i denne doms præmis 19, og som har til formål at indhente oplysninger om den omsætning, som de berørte virksomheder havde opnået med de produkter, som den konstaterede overtrædelse direkte eller indirekte vedrørte, med henblik på fastsættelsen af bødens størrelse, angav Kommissionen imidlertid klart, at specielle lastbiler såsom lastbiler til militær anvendelse og brandslukningskøretøjer ikke var omfattet af begrebet »lastbiler«, for hvilke omsætningen skulle meddeles. Det ville i denne sammenhæng være selvmodsigende ikke at tage hensyn til omsætningen vedrørende salget af specielle lastbiler ved beregningen af bøden, men at inkludere disse lastbiler i begrebet »lastbiler« som omhandlet i femte betragtning til den omhandlede afgørelse.
- 53 Det skal i denne forbindelse for det første bemærkes, således som det fremgår af punkt 2 i Kommissionens meddelelse, der er nævnt i denne doms præmis 12, at selv om Kommissionen inden for rammerne af en forligsprocedure kan belønne de pågældende virksomheders samarbejde, forhandler den hverken spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en overtrædelse af EU-konkurrencereglerne, eller hvilken sanktion der skal anvendes herpå. Den omstændighed, at den pågældende afgørelse blev vedtaget inden for rammerne af en sådan procedure, har derfor ingen betydning for fastlæggelsen af omfanget af den konkurrencebegrænsende adfærd.

- 54 For det andet fremgår det af artikel 18, stk. 1, i forordning nr. 1/2003, at Kommissionen med henblik på at udføre de opgaver, som den er betroet i henhold til denne forordning, i form af en anmodning eller ved beslutning kan pålægge virksomheder og virksomhedssammenslutninger at stille alle nødvendige oplysninger til rådighed.
- 55 Det fremgår af Domstolens praksis, at en anmodning om oplysninger udgør en undersøgelsesforanstaltning, som udelukkende har til formål at give Kommissionen mulighed for at indsamle de oplysninger og dokumenter, som er nødvendige for at efterprøve rigtigheden og følgerne af bestemte faktiske og retlige omstændigheder (jf. i denne retning dom af 10.3.2016, HeidelbergCement mod Kommissionen, C-247/14 P, EU:C:2016:149, præmis 37).
- 56 Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 83 i forslaget til afgørelse, har en sådan begæring om oplysninger ikke til formål at definere eller specificere de produkter, der er omfattet af den konkurrencebegrænsende adfærd.
- 57 I det foreliggende tilfælde fremgår det af de sagsakter, som Domstolen råder over, at begæringen om oplysninger af 30. juni 2015, der er nævnt i denne doms præmis 19, udelukkende havde til formål at indhente oplysninger om de berørte virksomheders omsætning vedrørende de produkter, der direkte eller indirekte var forbundet med den konstaterede overtrædelse med henblik på bødeudmålingen.
- 58 For det tredje skal det bemærkes, at Kommissionen har en bred skønsmargen hvad angår bødernes beregningsmetode i tilfælde af overtrædelse af EU-konkurrencereglerne. Denne metode indebærer forskellige elementer af fleksibilitet, som gør det muligt for Kommissionen at udøve sine skønsmargener i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 23, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1/2003 (dom af 3.9.2009, Papierfabrik August Koehler m.fl. mod Kommissionen, C-322/07 P, C-327/07 P og C-338/07 P, EU:C:2009:500, præmis 112).
- 59 Artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 giver ifølge Domstolens praksis Kommissionen en skønsmargen, men begrænser udøvelsen heraf ved at indføre objektive kriterier, som den skal respektere. For det første har den bøde, der kan pålægges en virksomhed, et beregneligt og absolut loft, således at den maksimale størrelse af den bøde, der kan pålægges en bestemt virksomhed, kan beregnes på forhånd. For det andet er udøvelsen af denne skønsmargen ligeledes begrænset af de vejledende bestemmelser, som Kommissionen selv har pålagt sig (jf. i denne retning dom af 18.7.2013, Schindler Holding m.fl. mod Kommissionen, C-501/11 P, EU:C:2013:522, præmis 58, og af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 146).
- 60 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at punkt 13 i retningslinjerne af 2006 bestemmer, at »[m]ed henblik på at fastsætte bødens grundbeløb anvender Kommissionen værdien af virksomhedens afsætning af varer eller tjenester, som er direkte eller indirekte [...] forbundet med overtrædelsen, i det relevante geografiske område inden for EØS«. Det præciseres i disse retningslinjers punkt 6, at »[v]ærdien af den afsætning, overtrædelsen omfatter, kombineret med overtrædelsens varighed anses for i tilstrækkelig grad at afspejle både overtrædelsens og de enkelte deltagende virksomheders økonomiske betydning«.
- 61 Når dette er sagt, kan Kommissionen i overensstemmelse med punkt 37 i retningslinjerne af 2006 fravige den generelle metode, der er fastsat i disse retningslinjer for fastsættelse af bøder, for at tage hensyn til særlige forhold i en given sag eller for at sikre et tilstrækkeligt afskrækkende niveau.

- 62 Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 94 og 95 i forslaget til afgørelse, er Kommissionen ikke forpligtet til i givet fald at tage hensyn til den maksimale værdi af den samlede afsætning, der er omfattet af kartellet, for at sikre, at en bøde er effektiv og afskrækkende.
- 63 Når dette er sagt, skal det bemærkes, at når Kommissionen beslutter at støtte sig på punkt 37 i disse retningslinjer af 2006 og at fravige den generelle metode, der er angivet heri, skal den overholde den begrundelsespligt, der påhviler den i henhold til artikel 296 TEUF. Kommissionen kan således ikke fravige disse retningslinjer i et konkret tilfælde uden at angive grunde, der er forenelige med EU-retten.
- 64 I det foreliggende tilfælde fremgår det af 106. betragtning til den omhandlede afgørelse, at de pålagte bøder var blevet beregnet på grundlag af de principper, der er fastsat i retningslinjerne af 2006. Kommissionen henviste ligeledes i 108. og 110. betragtning til denne afgørelse til reglen om beregning af den relevante afsætning i disse retningslinjers punkt 13. I 109. betragtning til den nævnte afgørelse anførte Kommissionen, at værdien af den relevante afsætning vedrørte afsætning af mellemtonge lastbiler og tunge lastbiler og omfattede både stive lastbiler og trækkere.
- 65 Det fremgår imidlertid af 112. betragtning til den omhandlede afgørelse, at Kommissionen anvendte punkt 37 i retningslinjerne af 2006 for at foretage en ensartet tilpasning af den del af værdien af hver virksomheds afsætning, der skulle anvendes ved beregningen af bødernes variable og supplerende beløb. Kommissionen forklarede, at den gjorde dette inden for rammerne af sin skønsbeføjelse, bl.a. af »proportionalitetshensyn«. Kommissionen fandt navnlig, at de formål om afskrækkelse og proportionalitet, der ligger til grund for artikel 23, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1/2003, henset til størrelsen af de berørte virksomheders afsætningsværdi, kunne opnås uden at anvende den samlede værdi af de pågældende virksomheders salg af lastbiler. Følgelig besluttede Kommissionen i henhold til dette punkt 37 kun at tage hensyn til en del af den samlede værdi af afsætningen ved beregningen af bøden.
- 66 Under disse omstændigheder, og som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 90 og 91 i forslaget til afgørelse, gør den omstændighed, at specielle lastbiler var blevet udelukket fra begrebet »lastbiler« i den begæring om oplysninger af 30. juni 2015, der er nævnt i denne doms præmis 19, og som tilsigtede at indhente oplysninger om de pågældende virksomheders omsætning vedrørende de produkter, der direkte eller indirekte var forbundet med den fastslåede overtrædelse, og at Kommissionen i 112. betragtning til den omhandlede afgørelse kun tog hensyn til en del af den samlede værdi ved beregningen af bøden, det ikke muligt lægge til grund, at specielle lastbiler ikke var en del af de produkter, der er omfattet af det i hovedsagen omhandlede kartel.
- 67 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at den omhandlede afgørelse skal fortolkes således, at specielle lastbiler, herunder husholdningsrenovationsvogne, henhører under de produkter, der er omfattet af det kartel, som blev konstateret i denne afgørelse.

Sagsomkostninger

- 68 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Europa-Kommissionens afgørelse af 19. juli 2016 meddelt under nummer C(2016) 4673 final om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og artikel 53 i EØS-aftalen (Sag AT.39824 – Lastbiler) skal fortolkes således, at specielle lastbiler, herunder husholdningsrenovationsvogne, henhører under de produkter, der er omfattet af det kartel, som blev konstateret i denne afgørelse.

Underskrifter